

Expertise in talentherkenning en talentontwikkeling

Goed voor de leerling en het vak!

Anno 2022 zijn er in Nederland duizenden talentvolle kinderen/jongeren die hun sport op een hoog niveau beoefenen en de droom van topsporter najagen. Het is echter zeldzaam dat de vakleerkracht bewegingsonderwijs een actieve rol speelt in hun sportieve ontwikkeling. “Weet je, al die leerlingen die het uiteindelijk hebben gehaald in de topsport bezaten altijd één belangrijke vaardigheid; ze zorgen ervoor altijd alles goed voor elkaar te hebben, op school en in de sport. Ze pakten alles serieus op en namen zelfregie en verantwoordelijkheid. Bij de leerlingen die het niet hebben gehaald miste ik dat vaak, ook in de gymles zag je dit.” Had dit ook een tekst van jou kunnen zijn? Waarschijnlijk wel want het grootste deel van de vakleerkrachten die al enige tijd werkzaam zijn in het onderwijs hebben ooit wel eens talentvolle sporter(s) in hun lessen gehad. In veel gevallen blijft de rol van de leerkracht bewegingsonderwijs beperkt tot deze observatie. Echter, de vakleerkracht is een uitstekende professional in het herkennen en ontwikkelen van vaardigheden die cruciaal zijn om succesvol te kunnen worden in de sport. Daar liggen kansen, voor de leerkracht, de leerling, het vak bewegingsonderwijs en de sport. | Tekst Sebastiaan Platvoet, Mark de Niet en Jasper de Greef

Talent

Als we tien mensen vragen om een definitie van talent krijgen we tien verschillende antwoorden. Een goede definitie houdt in elk geval in dat talent 1) individueel is, 2) onder invloed is van tal van factoren, en 3) in ontwikkeling is (Baker, Wattie, & Schorer, 2019). Juist door de complexiteit van het begrip talent is talentherkenning vaak een onnauwkeurig proces. Het voorspellen wie heel goed gaat worden in een sport, is als kijken in een glazen bol. Mede hierom is er ook kritiek op het vroeg selecteren van kinderen. De selectie vindt voornamelijk plaats op basis van de prestatie van het kind in de specifieke sport op een bepaald moment. Dit heeft als consequentie dat kinderen die jong minder goed kunnen presteren kansen worden ontnomen. Kortom, er gaat talent verloren. Vroege selectie kan ook

negatieve consequenties hebben voor de geselecteerden. Kinderen komen vaak al jong in een meer prestatieve omgeving, krijgen te maken met druk (om te presteren en ontwikkelen), hebben minder tijd kind te zijn en worden min of meer gedwongen vroeg te specialiseren. Is het nodig om vroeg te selecteren om uiteindelijk heel goed te worden in een sport? In de wetenschap is hier geen direct bewijs voor en juist steeds meer bewijs voor het tegendeel. Sporters die op volwassen leeftijd excelleren in de sport zijn vaak niet op jonge leeftijd al geselecteerd en beoefenden op jonge leeftijd vaak veel verschillende sporten (Güllich, Macnamara, & Hambrick, 2021).

De talentherkenner

Is het een gekke gedachte dat de vakdocent bewegingsonderwijs een rol speelt in het herkennen van

sportief talent? Uit eerder onderzoek is gebleken dat kinderen met veel sportieve mogelijkheden op jonge leeftijd gekenmerkt worden door generieke vaardigheden (Platvoet, Elferink-Gemser, Baker, & Visscher, 2015). Met name een goede werkhouding en sportief leervermogen worden als belangrijk gezien, ongeacht de sport die de kinderen beoefenen (Platvoet, Elferink-Gemser, & Visscher, 2018). Daarnaast zijn talentvolle sporters op jonge leeftijd sterk in veel verschillende beweegvaardigheden. Het bewegingsonderwijs is een plek waar de beheersing van deze vaardigheden goed kan worden herkend. Enerzijds door de veelheid en variatie aan activiteiten die worden aangeboden waardoor de vakdocent een goed zicht heeft op de breed motorische vaardigheid van een kind. Anderzijds door de sterke focus van

	Indicatie moeilijkheid	Beschrijving
☐	★	Bespreek/maak inzichtelijk bij de start van je les wat je vandaag gaat doen en wat je van leerlingen verwacht
☐	★	Blijf gedurende de les de doelen voor vandaag herhalen, bijvoorbeeld tijdens de wisselingen van activiteiten
☐	★	Beloon inzet door middel van het geven van complimenten hierop
☐	★	Wees positief door taalgebruik en lichaamshouding
☐	★★	Maak leerlingen, indien mogelijk, verantwoordelijk voor les onderdelen: <ul style="list-style-type: none"> • op- en afbouw les • leiding geven bij warming up
☐	★★	Geef elke leerling minimaal tweemaal feedback op inzet of uitvoering. Maak daarbij gebruik van: <ul style="list-style-type: none"> • de sandwich methode • positieve feedback • correctieve feedback/feedforward
☐	★★	Ga na of leerlingen/sporters oefeningen kiezen passend bij hun mogelijkheden
☐	★★★	Geef de leerlingen feedback op de uitvoering passend bij de gestelde doelen
☐	★★★	Maak voor, tijdens, of na je les korte informele praatjes met leerlingen
☐	★★★	Vraag naar de mening van leerlingen op lesinhoud, eigen inzet en ontwikkeling
☐	★★★	Draag er zorg voor dat elke leerling individueel de activiteit(en) evalueert

*Hoe meer sterren des te complexer de handeling voor de docent

Figuur 1 De checklist waarmee je als docent/trainer-coach na kan gaan of je voldoet aan de voorwaarden om tijdens de les een optimaal ontwikkelklimaat te creëren

het bewegingsonderwijs op ontwikkelen in combinatie met de pedagogische en didactische kwaliteiten van de vakleerkracht. Juist hierdoor kunnen werkhouding, sportief leervermogen en de ontwikkeling in beweegvaardigheid goed in kaart worden gebracht. Ter ondersteuning kan de gymdocent gebruikmaken van bestaande motoriektesten en observatie-instrumenten. Zo wordt in Nederland de BLOC-test, de Athletic Skills Track (MQ scan) en de 4's-test ingezet om zowel de zwakke als sterke bewegers te detecteren. Voor het meer objectief in kaart brengen van werkhouding, sportief leervermogen en interpersoonlijke vaardigheid is een observatietool ontwikkeld (SISP) (zie voor

meer informatie De Niet et al., 2020). Kinderen die zowel motorisch en in gedragsvaardigheden goed scoren bezitten veel sportieve mogelijkheden. Ouders kunnen geïnformeerd worden over de sportieve mogelijkheden van hun kind, bijvoorbeeld via het rapport en/of tijdens een 10-minuten gesprek. In een optimale situatie is de docent bewegingsonderwijs ook in gesprek met de sport(vereniging) om te zien of de sportieve mogelijkheden van het kind ook daar voldoende worden herkend.

De talentontwikkelaar

De vakleerkracht bewegingsonderwijs kan ook een belangrijke rol spelen in het ontwikkelen van talent. In de sport

is steeds meer bewustzijn dat goede motorische en goede gedragsvaardigheden voorwaardelijk zijn om later te kunnen excelleren in de sport. Het begrip breed motorisch opleiden (BMO) valt daarbij steeds vaker weg. Aangezien het bewegingsonderwijs per definitie kinderen breed motorisch ontwikkelt zou het logisch zijn als een inhoudelijke samenwerking tot stand komt tussen school, sportvereniging en eventueel de buurtsportcoach. Door een betere afstemming tussen bewegingsonderwijs en de sport(vereniging) kan tot een beter programma worden gekomen voor de talentvolle beweger. In de eerste fase van de sportcarrière, de sampling jaren genoemd, zo tussen de 6 en 12 jaar,

zijn de breed motorische en gedragsvaardigheden goed te ontwikkelen (Côté, 1999). Door leerlijnen en de coördinatieve vermogens met elkaar te combineren ontstaat een breed scala aan mogelijkheden om alle kinderen op hun eigen niveau te blijven uitdagen, ook de sterke bewegers (De Greef & Theunissen, 2016). Ook de sterke bewegers blijven zo steeds weer uitgedaagd worden en ontwikkelen naast motorische vaardigheden aspecten als doorzettingsvermogen, hard werken en steeds op zoek zijn naar uitdaging. Dit zijn aspecten die onderliggend zijn aan werkhouding en sportief leervermogen. Werkhouding en sportief leervermogen kunnen door de vakleerkracht (en trainer-coach) expliciet ontwikkeld worden door een doelgerichte didactiek toe te passen.

Een doelgerichte didactiek kenmerkt zich door 1) doelgerichte oefeningen, 2) doelgerichte instructie en 3) doelgerichte individuele mogelijkheden (Platvoet, Elferink-Gemser, Kannekens, de Niet, & Visscher, 2016). Voor de vakleerkracht hebben we in de laatste jaren een checklist ontwikkeld die handvatten geeft om dit doelgerichte klimaat neer te zetten in de gymles (zie figuur 1 voor een deel van de checklist). Door de verschillende onderdelen toe te passen creëer je als docent een klimaat waarin op een plezierige wijze gewerkt wordt aan verbetering van de eigen prestatie. Centraal staat daarin dat leerlingen zelf steeds keuzes maken en verantwoordelijk worden voor hun eigen leerproces. Diverse onderzoeken laten zien dat deze kwaliteiten kenmerkend zijn voor kinderen die in de sport en onderwijs ver komen (Toering et al., 2011). Echter, dit zijn vaardigheden die bij alle kinderen ontwikkeld moeten worden waardoor de kans dat alle kinderen hun sportieve potentie benutten wordt vergroot.

Een last of een lust

Toch horen we ook een ander geluid; 'bewegingsonderwijs en talent horen niet bij elkaar. De vakleerkracht is al druk genoeg om de kinderen die achterblijven in hun sportieve ontwikkeling te helpen, laat staan dat hij/zij ook nog aandacht moet geven aan die

kinderen die op sportief vlak het juist al goed doen'. Echter, de vakleerkracht heeft een verantwoordelijkheid voor alle kinderen. Goed kunnen bewegen en vroeg geselecteerd worden in een sport is geen enkele garantie op een succesvolle sportcarrière. Bij kinderen die op jonge leeftijd werden herkend als talent is de sportuitval hoog door onder meer motivatieverlies en blessures. Dat heeft negatieve consequenties voor een leven lang met plezier bewegen, daar waar het bewegingsonderwijs voor staat en een basis voor legt. Het proces van herkennen en ontwikkelen van sportief talent kan in Nederland beter worden ingericht als de vakleerkracht bewegingsonderwijs hier een rol in speelt en vooral ook de samenwerking heeft met de sport(vereniging). De vakleerkracht kan met zijn/haar expertise er zorg voor dragen dat in de sport een minder excessieve focus komt op presteren door ouders en sport(vereniging) te ondersteunen en te adviseren en door jonge talentvolle bewegers in een vertrouwde (school)- omgeving te helpen verder te ontwikkelen. Op langere termijn zal dit leiden tot meer waardering en aanzien voor het vak bewegingsonderwijs en tevens ook tot meer sportief succes. Daar zijn wij van overtuigd. ●

Bronnen

Scan de QR-code naar de bronnenlijst

<https://bit.ly/3F7JKqg>

Baker, J., Wattie, N., & Schorer, J. (2019). A proposed conceptualization of talent in sport: The first step in a long and winding road. *Psychology of Sport and Exercise*, 43(December 2018), 27-33. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2018.12.016>

Côté, J. (1999). The influence of the family in the development of talent

in sport. *Sport Psychologist*, 13(4), 395-417. <https://doi.org/10.1123/tsp.13.4.395>

Güllich, A., Macnamara, B. N., & Hambrick, D. Z. (2021). *What Makes a Champion? Early Multidisciplinary Practice, Not Early Specialization, Predicts World-Class Performance*. <https://doi.org/10.1177/1745691620974772>

De Greef, J. & Theunissen, R. (2014). Beweegtalent in het basisonderwijs: een klas(se) apart? *Lichamelijke Opvoeding*, 102 (5), 26-29.

De Niet, M., De Greef, J., Spruijtenburg, G. & Platvoet, S.W.J. (2020). *Bewegen kun je leren. Het talent van elk kind telt*. Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Nijmegen.

Platvoet, S.W.J., Elferink-Gemser, M. T., Kannekens, R., de Niet, M., & Visscher, C. (2016). Four weeks of goal-directed learning in primary physical education classes. *Perceptual and Motor Skills*, 122(3). <https://doi.org/10.1177/0031512516648729>

Platvoet, S.W.J., Elferink-Gemser, M. T., & Visscher, C. (2018). For Future Athletic Success Work Attitude Capacity and Sport Learning Capacity in Experts' Perceptions Most Important in 6 - 8 Year Olds. *Psychology*, 09(14), 2885-2895. <https://doi.org/10.4236/psych.2018.914167>

Platvoet, S.W.J., Elferink-Gemser, M. T., Baker, J., & Visscher, C. (2015). Physical education teachers' perceptions of sport potential: development of the Scale for Identification of Sport Potential (SISP). *Annals of Research in Sport and Physical Activity*, (6), 61-79. https://doi.org/10.14195/2182-7087_6_4

Toering, T., Elferink-Gemser, M., Jordet, G., Jorna, C., Pepping, G. J., & Visscher, C. (2011). Self-regulation of practice behavior among elite youth soccer players: An exploratory observation study. *Journal of Applied Sport Psychology*, 23(1), 110-128. <https://doi.org/10.1080/10413200.2010.534544>

Contact

sebastiaan.platvoet@han.nl

Sebastiaan Platvoet, Mark de Niet en Jasper de Greef zijn alle drie verbonden als hoofd/docent/onderzoeker aan de HAN academie sport en bewegen. In hun onderzoek richten zij zich vooral op de sportieve ontwikkeling van alle kinderen, ook die met veel sportieve mogelijkheden. In oktober 2020 verdedigde Sebastiaan met succes zijn proefschrift aan de Rijksuniversiteit Groningen met de titel *Physical Education: a gold mine for the development of future successful athletes?*

Kernwoorden

sporttalent, talentherkenning, talentontwikkeling, ontwikkelklimaat